

Омельченко А. В.,
*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри приватного права,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана,
Київ, Україна*

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ЖІНОК ТА ДІТЕЙ

Загальні положення про захист цивільних прав та інтересів містяться у положеннях ст.ст. 15-23 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [1].

Так, відповідно до ст. 15 ЦК України кожна особа має право на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання або оспорювання. Кожна особа має право на захист свого інтересу, який не суперечить загальним засадам цивільного законодавства.

Захист цивільних прав та інтересів може здійснюватися:

- судом (ст. 16 ЦК України);
- Президентом України, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим або органами місцевого самоврядування (ст. 17 ЦК України);
- нотаріусом (ст. 18 ЦК України);
- шляхом самозахисту (ст. 19 ЦК України).

Згідно із ст. 21 ЦК України суд визнає незаконним та скасовує правовий акт індивідуальної дії, виданий органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування, якщо він суперечить актам цивільного законодавства і порушує цивільні права або інтереси, а також визнає незаконним та скасовує нормативно-правовий акт органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, якщо він суперечить актам цивільного законодавства і порушує цивільні права або інтереси. Відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди, а також відшкодування моральної шкоди передбачені ст.ст. 22 та 23 ЦК України.

При цьому слід зазначити, що право на захист особа здійснює на свій розсуд. Нездійснення особою права на захист не є підставою для припинення цивільного права, що порушене, крім випадків, встановлених законом (ст. 20 ЦК України).

Загальні положення про фізичну особу, які містяться у ст.ст. 24-49 ЦК України, визначають поняття фізичної особи, цивільну правоздатність фізичної особи та її обсяг, запобігання обмеженню можливості фізичної особи мати цивільні права та обов'язки, питання про ім'я та місце проживання фізичної особи, цивільну дієздатність особи та її обсяг, правовий статус, обсяг дієздатності і відповідальності малолітніх та неповнолітніх осіб.

З метою забезпечення особистих немайнових і майнових прав та інтересів малолітніх, неповнолітніх осіб, а також повнолітніх осіб, які за станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої права і виконувати обов'язки встановлюються опіка та піклування. Питання опіки та піклування врегульовуються ст.ст. 55-79 ЦК України.

Серед основних законодавчих актів у сфері цивільно-правового захисту прав та інтересів жінок та дітей в Україні, крім Цивільного кодексу України, слід назвати Конституцію України [2], Сімейний кодекс України [3], Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV [4], Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р. № 2402-III [5], Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII [6].

Так, відповідно до ст. 24 Конституції України рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям. Згідно із ст. 43 Конституції України використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах забороняється. У ст. 51 Конституції України зазначається, що шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка. Кожен із подружжя має рівні права і обов'язки у шлюбі та сім'ї [2].

Сімейний кодекс України визначає засади шлюбу, особисті немайнові та майнові права і обов'язки подружжя, підстави виникнення, зміст особистих немайнових і майнових прав та обов'язків батьків і дітей, усиновлювачів та усиновлених, інших членів сім'ї та родичів [3].

Метою Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» є досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією і законами України [4].

Закон України «Про охорону дитинства» визначає охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет, що має важливе значення для забезпечення національної безпеки України, ефективності внутрішньої політики держави, і з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист, всебічний розвиток та виховання в сімейному оточенні встановлює основні засади державної політики у цій сфері, що ґрунтуються на забезпеченні найкращих інтересів дитини [5].

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства [6].

Важливими міжнародно-правовими джерелами захисту прав та інтересів жінок і дітей є Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року [7], Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11 травня 2011 року [8], Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25 жовтня 2007 року [9], Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25 січня 1996 року [10]. Усі названі вище конвенції ратифіковані Україною.

Слід зазначити, що законодавство України у сфері захисту прав та інтересів жінок та дітей за своїм правовим змістом має міжгалузевий, комплексний характер, оскільки включає в себе норми конституційного, адміністративного, цивільного, сімейного, трудового та кримінального законодавства. При цьому важливу провідну роль у цій системі законодавства відіграють нормативні акти цивільного та сімейного законодавства як за кількістю правових норм, так і за змістом правового регулювання.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

2. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
4. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
5. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
6. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
7. Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
8. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11 травня 2011 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#n2
9. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25 жовтня 2007 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text
10. Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25 січня 1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_135#Text

Онищенко М. С.,
здобувачка вищої освіти 3 курсу,
спеціальності 081 «Право»,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
Київ, Україна

Науковий керівник: Богдан Б. В.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри публічного та міжнародного права,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
Київ, Україна

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Так склалося історично, що з кожним століттям, проблеми соціальної рівності, толерантності та дискримінації розвиваються занадто швидко, але, в той же час, процес вирішення цих проблем не стоїть на місці. Розділення на гендери в сучасному суспільстві, на жаль, є досить серйозною проблемою, з якою свідомо частина населення бореться. Завдяки відповідним заходам, акціям і політиці країн питання гендерної рівності та недискримінації залишаються актуальними.

Дослідженням питань гендерної рівності та недискримінації займалися такі вчені, як О. В. Желіба, І. С. Мунтян, С. Р. Бабушко, А. Войтовська, інші, але ще й досі залишаються питання, які потребують подальшого аналізу і дослідження.